

POSTANOWIENIE

Dnia 20 kwietnia 2011 r.

Sąd Najwyższy w składzie :

SSN Barbara Myszka (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Teresa Bielska-Sobkowicz

SSN Krzysztof Pietrzykowski

w sprawie z wniosku Skarbu Państwa – Ministra Pracy i Polityki Społecznej
przy uczestnictwie Fundacji „P. H.” z siedzibą w P.

o wydanie orzeczenia w przedmiocie zgodności działania fundacji

z przepisami prawa,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej

w dniu 20 kwietnia 2011 r.,

zażalenia wnioskodawcy na postanowienie Sądu Okręgowego w W.

z dnia 2 grudnia 2010 r.,

uchyla zaskarżone postanowienie.

Uzasadnienie

Postanowieniem z dnia 2 grudnia 2010 r. Sąd Okręgowy w W. odrzucił skargę kasacyjną wnioskodawcy od postanowienia tego Sądu z dnia 29 czerwca 2010 r. oddalającego apelację od postanowienia Sądu Rejonowego w W., którym oddalony został wniosek Skarbu Państwa – Ministra Pracy i Polityki Społecznej o orzeczenie niezgodności działania Fundacji „P. H.” w P. z przepisami prawa i statutem. Sąd Okręgowy stwierdził, że – wbrew odmiennym zapatrywaniom wnioskodawcy – sprawa, której przedmiotem jest orzeczenie o zgodności działania fundacji z przepisami prawa i statutem oraz z celem, w jakim fundacja została ustanowiona, nie może być uznana za sprawę z zakresu prawa osobowego w rozumieniu art. 519¹ § 1 k.p.c., wobec czego w sprawie takiej skarga kasacyjna nie przysługuje (art. 398⁶ § 2 k.p.c.).

W zażaleniu na to postanowienie wnioskodawca zarzucił naruszenie art. 519¹ § 1 k.p.c. przez błędną wykładnię, polegającą na uznaniu, że postępowanie przewidziane w art. 12 ust. 1 ustawy z dnia 6 kwietnia 1984 r. o fundacjach (jedn. tekst: Dz.U. z 1991 r. Nr 46, poz. 203 ze zm. – dalej: „u.f.”) nie jest postępowaniem w sprawach osobowych, i art. 398⁶ § 2 k.p.c. przez jego zastosowanie do sytuacji nieobjętej hipotezą tego przepisu.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zgodnie z art. 519¹ § 1 k.p.c., od wydanego przez sąd drugiej instancji postanowienia co do istoty sprawy oraz od postanowienia w przedmiocie odrzucenia wniosku i umorzenia postępowania kończących postępowanie w sprawie – w sprawach z zakresu prawa osobowego, rzeczowego i spadkowego – przysługuje skarga kasacyjna do Sądu Najwyższego, chyba że przepis szczególny stanowi inaczej.

Objaśniając znaczenie rodzajów spraw, które ustawodawca wymienił w przytoczonym przepisie, trzeba w pierwszej kolejności odwołać się do systematyki i nazewnictwa kodeksu postępowania cywilnego. Nie powinno

w związku z tym budzić wątpliwości, że sprawami z zakresu prawa osobowego są sprawy wymienione w dziale I tytułu II księgi drugiej części pierwszej kodeksu, do których należą sprawy o uznanie za zmarłego, o stwierdzenie zgonu i o ubezwłasnowolnienie. Nie jest to jednak wyliczenie wyczerpujące, ponieważ sprawy należące do postępowania nieprocesowego są normowane także poza kodeksem postępowania cywilnego.

Przystępując do wykładni pojęcia spraw z zakresu prawa osobowego, unormowanych poza kodeksem, wypada przypomnieć, że w prawie rzymskim prawo osobowe było częścią wprowadzonego przez Gaiusa podziału prawa na prawo dotyczące osób, prawo dotyczące rzeczy i prawo dotyczące skarg. Przepisy normujące postępowanie w sprawach z zakresu prawa osobowego zawierał dekret z dnia 29 sierpnia 1945 r. – Prawo osobowe (Dz.U. Nr 40, poz. 223), zastąpiony następnie ustawą z dnia 18 lipca 1950 r. – Przepisy ogólne prawa cywilnego (Dz.U. Nr 34, poz. 311), uchyloną z kolei przez art. III pkt 1 ustawy z dnia 23 kwietnia 1964 r. – Przepisy wprowadzające kodeks cywilny (Dz.U. Nr 16, poz. 94 ze zm.).

Obecnie przyjmuje się, że prawo osobowe jest działem prawa cywilnego, a w pewnym stopniu także prawa publicznego, które zajmuje się osobami fizycznymi i osobami prawnymi, ich statusem, zdolnością prawną oraz zdolnością do czynności prawnych, a ponadto chroni dobra osobiste w ujęciu art. 23, 24 i 43 k.c. W orzecznictwie do spraw z zakresu prawa osobowego zalicza się sprawy dotyczące obywatelstwa (ustawa z dnia 15 lutego 1962 r. o obywatelstwie polskim, jedn. tekst: Dz.U. z 2000 r. Nr 28, poz. 353 ze zm.), dotyczące imion i nazwisk (ustawa z dnia 17 października 2008 r. o zmianie imienia i nazwiska, Dz.U. Nr 220, poz. 1414), z zakresu akt stanu cywilnego (ustawa z dnia 29 września 1986 r. – Prawo o aktach stanu cywilnego, jedn. tekst: Dz.U. z 2004 r. Nr 161, poz. 1688 ze zm.), sprawy dotyczące obowiązku poddania się leczeniu w zamkniętym zakładzie leczenia odwykowego, orzeczonego na podstawie art. 26 ustawy z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi (jedn. tekst: Dz.U. z 2007 r. Nr 70, poz. 473 ze zm.), a także sprawy dotyczące ochrony zdrowia psychicznego (ustawa z dnia 19 sierpnia 1994 r. o ochronie zdrowia psychicznego, Dz.U. Nr 111, poz. 535 ze zm.; zob.

postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 25 stycznia 2001 r., III CKN 1454/00, OSNC 2001, nr 7-8, poz. 116, z dnia 30 maja 2001 r., III CKN 155/01, OSNC 2001, nr 7-8, poz. 21, z dnia 11 października 2001 r., II CZ 100/01, nie publ. i z dnia 19 grudnia 2001 r., IV CZ 207/01, nie publ.).

Sprawy należące do postępowania nieprocesowego unormowane zostały również w ustawie z dnia 6 kwietnia 1984 r. o fundacjach. Są to nie tylko sprawy rejestrowe, związane z uzyskaniem przez fundację osobowości prawnej z chwilą jej wpisania do Krajowego Rejestru Sądowego, lecz także sprawy z zakresu nadzoru nad fundacjami wyposażonymi w przymiot osobowości prawnej. O zgodności działania fundacji z przepisami prawa i statutem oraz celem, w jakim fundacja została ustanowiona, orzeka sąd w postępowaniu nieprocesowym na wniosek właściwego ministra lub starosty (art. 12 ust. 1). Jeżeli działanie zarządu fundacji w istotny sposób narusza przepisy prawa lub postanowienia jej statutu albo jest niezgodne z jej celem, właściwy minister lub starosta może wyznaczyć odpowiedni termin do usunięcia tych uchybień w działalności zarządu albo może żądać dokonania w wyznaczonym terminie zmiany zarządu fundacji (art. 14 ust. 1). Po bezskutecznym upływie terminu, o którym mowa w ust. 1, albo w razie dalszego uporczywego działania zarządu fundacji w sposób niezgodny z prawem, statutem lub celem fundacji, właściwy minister lub starosta może wystąpić do sądu o zwieszenie zarządu fundacji i wyznaczenie zarządcy przymusowego (ust. 2). Zarządca przymusowy reprezentuje fundację w sprawach wynikających z zarządu, w tym również w postępowaniu sądowym; jest on obowiązany wykonywać czynności potrzebne do prawidłowego działania fundacji (ust. 3). Sąd uchyli swe postanowienie o zawieszeniu zarządu fundacji i wyznaczeniu zarządcy przymusowego na wniosek zarządu fundacji, jeżeli z okoliczności wynika, że działania, o których mowa w ust. 1, zostaną zaniechane (ust. 4).

Żaląca ma rację podnosząc, że postępowanie nadzorcze, unormowane w art. 12 ust. 1 u.f., w zasadniczy sposób dotyka fundacji jako osoby prawnej, może bowiem doprowadzić do zawieszenia jej statutowego organu i wyznaczenia zarządcy przymusowego, a nawet wpłynąć na samą istotę bytu prawnego fundacji. Przytoczone argumenty przemawiają na rzecz tezy, że sprawy wyłaniające się na

tle nadzoru nad działalnością fundacji wyposażonych w osobowość prawną są sprawami z zakresu prawa osobowego w rozumieniu art. 519¹ § 1 k.p.c.

Z tych względów Sąd Najwyższy na podstawie art. 398¹⁵ § 1 zdanie pierwsze w związku z art. 394¹ § 3 k.p.c. uchylił zaskarżone postanowienie.